

Asia: OM 24/41/2015

Nimilain uudistamistyöryhmän mietintö

Yleisiä huomioita

Lausuntonne:

Väestörekisterikeskus katsoo, että sähköisen asioinnin mahdollisuuksien lisääminen nimi-ilmoituspalvelulla ja nimenmuutossovelluksella sekä toisaalta automatisoinnin mahdollisuuksien hyödyntäminen osana sähköisiä palveluja ovat kannatettavia asioita samoilla perusteilla, joita hallituksen esityksessäkin on todettu. Väestörekisterikeskus toteaa, että sähköisten asiointimahdollisuuksien tukena tullaan hyödyntämään hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) mukaisia Suomi.fi-palveluita.

Lain ehdotettu nimike eli etu- ja sukunimilaki ei ole kaikilta osin toimiva. Paitsi että nimike on nykyistä lakia pidempi ja siten epäkäytännöllisempi, ehdotettu nimike antaa ymmärtää, että laissa säädettäisiin ainoastaan etunimistä ja sukunimistä. Kuitenkin on olemassa myös muita nimityyppejä, joita joudutaan käsittelemään Suomen väestötietojärjestelmässä ja laajemminkin viranomaistoiminnassa, kuten kutsumanimeä, välinimiä, jälkinimiä, patronyymeja ym. Ehdotetun lain nimike antaisi siis ymmärtää, että nämä nimet ja niiden käyttö jäisi kokonaan sääntelyn ulkopuolelle. Parempi vaihtoehto olisi käyttää nykyistä, vakiintunutta nimikettä, joka on lyhyt, ytimekäs ja selkeä. Lienee lisäksi epätodennäköistä, että esimerkiksi paikannimistä säädettäisiin lailla, joten myös sekaantumisvaara lainsäädännön sisäisesti olisi hyvin pieni. Jos lain nimikkeen avulla halutaan välttämättä rajata pois paikannimet, lain nimikkeestä tulee kuitenkin vielä esitettyäkin pitempi ja epäkäytännöllisempi (laki henkilön nimistä/lag om personnamn).

Mahdolliset kommenttinne:

-

1 luku. Etunimi

Etunimien enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi kolmesta neljään.

Kannatan ehdotusta

Mahdolliset lisäkommenttinne:

Etunimien enimmäismäärän lisääminen ehdotetusta neljästä tai luopuminen kokonaan lukumäärän rajoittamisesta aiheuttaisi suunniteltua suurempia muutoksia väestötietojärjestelmään ja siksi työryhmän mietinnössä esitettyä isommat kustannukset Väestörekisterikeskukselle ja mahdollisesti myös väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntäville viranomaisille.

Väestörekisterikeskus pyytää lisäksi huomioimaan, että etunimien lisääminen kolmesta neljään saattaa aiheuttaa väestötietojärjestelmän tietoja hyödyntävien julkisten ja yksityisten tahojen omiin tietojärjestelmiin muutoksia, joiden kustannuksia VRK ei pysty arvioimaan.

Etunimien sukupuolisidonnaisuus ehdotetaan säilytettäväksi. Sukupuolisidonnaisuus olisi jatkossakin harkinnanvarainen edellytys, josta voidaan poiketa erityisestä syystä.

En ota kantaa

Mahdolliset lisäkommentit:

-

Lausuntonne 1 luvusta muilta osin:

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n mukaan väestötietojärjestelmään tallennetaan henkilön täydellinen nimi. Tiedon sisältöä on tarkennettu väestötietojärjestelmästä annetun valtioneuvoston asetuksen (128/2010) 1 §:ssä. Sen mukaan väestötietojärjestelmään tallennetaan myös tieto henkilön ilmoittamasta kutsumanimestä, jos se on jokin hänen virallisista etunimistään.

Väestörekisterikeskus esittää harkittavaksi, olisiko kutsumanimeä koskevat säännökset syytä siirtää väestötietolainsäädännöstä ehdotettuun uuteen nimilakiin. Kutsumanimeä koskevalla säännöksellä on merkitystä henkilön oikeuksien toteuttamisen kannalta, millä perusteella sen siirtäminen lain tasolle on perusteltavissa. Toisaalta nimisääntelyn kokonaisuuden näkökulmasta on erikoista, että tietystä nimityypistä säädetään vain (väestö)tietojärjestelmää koskevassa lainsäädännössä eikä yleisessä nimilainsäädännössä.

2 luku. Sukunimi

Sukunimiyhdistelmien käyttöönotto ehdotetaan sallittavaksi. Sukunimiyhdistelmät olisivat mahdollisia aikuisille esimerkiksi vihittäessä (10 ja 13 §), mutta tietyissä tilanteissa myös lapsille (6 ja 7 §). Ehdotuksen mukaan sukunimiyhdistelmät olisivat sallittuja myös tilanteissa, joihin ei liity perhesuhteiden muutosta.

Kannatan sukunimiyhdistelmien sallimista ehdotetussa muodossa

Mahdolliset lisäkommentit:

Väestötietojärjestelmään ja siihen liittyvään sähköiseen palvelujärjestelmään rakennettavien automaattisten päättelyjen monimutkaisuuden minimoimiseksi olisi parasta, että sukunimiyhdistelmien sallittavuutta ei rajoitettaisi vain joihinkin tilanteisiin, esimerkiksi vain puolisoille tai lapsille.

Käytössä olevien sukunimien suoja ehdotetaan säilytettäväksi entisellään

Kannatan ehdotusta, sukunimisuoja tulee säilyttää kaikilla yhdenvertaisesti

Mahdolliset lisäkommentit:

Sähköisten palvelujärjestelmien suunnittelun ja rakentamisen kannalta parasta olisi joko säilyttää sukunimisuoja kaikilla yhdenvertaisesti tai luopua sukunimisuojasta kaikissa tilanteissa. Sukunimisuojasta luopuminen osittain, esimerkiksi kaikkein yleisimpien sukunimien osalta, vaikeuttaisi nimenmuutosilmoitusten ja -hakemusten automatisointia.

Lausuntonne 2 luvusta muilta osin:

Uudessa laissa on 12 §:n säännöksen nojalla ehdotettu pysytettäväksi voimassa periaate, että aiemmalta puolisolta avioliiton perusteella saatua sukunimeä ei uudessa avioliitossa voida ottaa puolisoiden yhteiseksi sukunimeksi, eikä jatkossa myöskään osaksi sukunimiyhdistelmää. Pykälä koskee sanamuotonsa mukaan "puolisoita", mutta yksityiskohtaisista perusteluista selviää, että tällä on tarkoitettu aviopuolisoita. Toisaalta ehdotuksen 16 §:n 3 kohdassa on ehdotettu otettavaksi lain tasolle säännös siitä, että avopuolisot voisivat hakemuksesta saada yhteisen sukunimen. Tämä johtaa käytännössä siihen, että aviopuolisolta saatua sukunimeä ei voida antaa uudelle puolisolle, kun taas avopuolisolta hakemuksella saatu sukunimi voidaan antaa uudellekin puolisolle. Jotta eri parisuhdemuotoja ei asetettaisi keskenään eriarvoiseen asemaan, lakiehdotusta lienee syytä muuttaa tältä osin. Yksi mahdollisuus voisi olla tarkentaa 12 §:n sanamuotoa niin, että sitä sovellettaisiin sekä avio- että avopuolisoihin.

Väestörekisterikeskus kannattaa mietinnön ehdotusta, että jatkossa sukunimen ruotsinkielisenä vastineena käytettäisiin käsitettä efternamn. Tämä vastaa muiden pohjoismaiden lainsäädännössä käytettyä käsitteistöä sekä yleiskielen käsitteistöä myös Suomessa.

3 luku. Nimiviranomaiset ja menettelysäännökset

Lausuntonne 3 luvusta:

Esitysluonnoksen 22 § ja 23 § koskevissa kohdissa on ehdotettu säädettäväksi etu- ja sukunimivelvoitteen täyttämistä. Ehdotuksen mukaan sekä vastasyntyneen lapsen huoltajien että maahan pysyvästi muuttaneen henkilön, jolla ei ole nimeä, tulee ilmoittaa etu- ja sukunimensä maistraatille kolmen kuukauden kuluessa syntymästä tai väestötietojärjestelmämerkinnän tekemisestä. Väestörekisterikeskus esittää harkittavaksi, että määräaika nimen ilmoittamiselle maahanmuuttotilanteissa voisi olla pidempi kuin kolme kuukautta, esimerkiksi yksi vuosi. On kohtuutonta edellyttää hyvinkin toisenlaisesta nimikulttuurista tulevaa henkilöä ilmoittamaan puuttuvan etu- tai sukunimensä lyhyessä määräajassa. Kolmen kuukauden määräaika tuskin on riittävän pitkä, jotta maahan muuttaneen olisi mahdollista ymmärtää etu- ja sukunimien merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Pidempi määräaika ottaisi paremmin huomioon suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen vaatiman ajan sekä turvaisi henkilölle paremmat edellytykset tehdä riittävän informoitu päätös siitä, minkälaisen etu- tai sukunimen hän ottaa. Varsinkin kun ehdotetun lain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvissa säännöksissä siirryttäisiin kotipaikkaperiaatteesta asuinpaikkaperiaatteeseen, Suomen nimilainsäädännön sisältämä nimivelvoite tulisi sovellettavaksi entistä useampaan maahan muuttaneeseen ja entistä aikaisemmassa vaiheessa. Kumpaankin lainkohtaan on ehdotettu mahdollisuutta poiketa kolmen

kuukauden määräajasta erityisistä syistä. Tällainen erityinen syy voisi yksityiskohtaisten perustelujen mukaan olla se, että henkilö on saapunut Suomeen vasta niin äskettäin ja sellaisissa olosuhteissa, että hän ei ole vielä kyennyt riittävästi harkitsemaan nimivalintaansa. Koska ulkomailta muuttaneiden tiedot pyritään merkitsemään väestötietojärjestelmään mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, tämä tilanne tulisi kuitenkin olemaan pikemminkin pääsääntö kuin poikkeus, ottaen huomioon ne valtiot ja alueet, joissa etu- tai sukunimiä ei ole. Ei liene tarkoituksenmukaista, että poikkeukseksi tarkoitettua lain säännöstä jouduttaisiin käytännössä soveltamaan lähes aina.

4 luku. Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

Lausuntonne 4 luvusta:

-

5 luku. Erinäiset säännökset

Lausuntonne 5 luvusta:

-

6 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lausuntonne 6 luvusta:

-

Liitelait

Työryhmän ehdotukseen sisältyy ehdotus muuttaa rekisteröidystä parisuhteesta annettua lakia muun muassa siten, että laista poistetaan rajoitus, jonka perusteella rekisteröidyn parisuhteen osapuoliin ei sovelleta nimilain puolison sukunimeä koskevia säännöksiä. Uusia parisuhteita ei ole enää voinut rekisteröidä 1 päivästä maaliskuuta 2017 lähtien, joten muutos soveltuisi vain rekisteröidyn parisuhteen kuluessa tai parisuhteen purkautumisen jälkeen tehtyihin nimenmuutoksiin.

Kannatan ehdotusta

Mahdolliset lisäkommenttinne:

-

Yksityiskohtaisia huomioita

Pykäläkohtaiset tekniset huomiot:

Ehdotetun lain 18 §:n otsikko "harkinnanvaraiset edellytykset" on ruotsinnettu muotoon "behovsprövade krav". Ruotsinnos ei ehkä kuitenkaan vastaa alkuperäisen tekstin merkitystä. Ruotsinnos on tulkittavissa niin, että pykälässä mainitut edellytykset olisi harkittu tarpeellisuuden perusteella, kun kyse on oikeasti edellytyksistä, joista voidaan harkinnanvaraisesti poiketa. Otsikko on tosin hyvin haastava kääntää sujuvasti ruotsin kielelle.

Haapaniemi Sanna-Mari
Väestökisterikeskus